

980826-2

Vynález pojmů měl dalekosáhlý význam pro rozvoj myšlení: evropské myšlení je naprosto převážně myšlením pojmovým, tj. myšlením pojmově strukturovaným, což znamenalo postupně stále mocnější vytlačení předpojmového myšlení především všude tam, kde šlo o zájmy skutečného vědění (v protivě k pouhému mínění, dokonce i správnému mínění). Dlouhé věky však trvalo, než došlo k dalšímu pronikavému objevu, jímž teprve mohlo být (možná opět jen prozatímně) uspokojivěji vyjasněno, v čem ona pojmovost spočívá. Došlo k tomu až v minulém století, kdy mohla být (po mnoha předchozích krocích dřívějších myslitelů a na prvním místě po objevu „niternosti“ v novém významu, po ražení nového smyslu slova „subjekt“ a velkého úsilí, věnovaného prozkoumání tzv. reflexe) položena závažná otázka, jak je možné, že jsme v různých situacích schopni mýnit „totéž“ s takovou přesností, jaká je např. možná v geometrii. Brentano jako první razil termín „intencionální objekt“, ale stále ještě měl za to, že ten musí být imanentní resp. inherentní aktu vědomí. Jeho žák Husserl věnoval obrovskou péči důkazu, že intencionální objekt (či předmět) nemůže být ani součástí, ani složkou intencionálního aktu, nýbrž že musí být chápán jako něco „mimo“ tento akt, „vně“ tomuto aktu. V důsledku tzv. fenomenologické redukce nedochází ještě u Husserla k náležitěmu exponování problému vztahu mezi předmětem intencionálním a předmětem „reálným“, ale to už bylo jen otázkou času. Všechny potřebné předpoklady už byly připraveny. Jediným možným závěrem, jak se alespoň zdá, je na jedné straně chápání intencionálního předmětu jako myšlenkového modelu, reprezentujícího předmět reálný. Zde je opět zapotřebí připomenout nutnost náležitého rozlišení dvojího významu slova „reprezentující“: můžeme mít totiž na mysli buď akt reprezentování nebo výtvar, produkt tohoto reprezentování. Intencionální předmět není a nemůže být aktivní, tj. nemůže být zdrojem aktu reprezentování, ale naopak nějaký takový aktivní zdroj (subjekt) předpokládá. A právě toto rozlišení nám dovoluje po mnoha staletích upřesnit povahu pojmů a pojmovosti. Pojmy nemohou být chápány jako objekty, předměty, které jsou v našem myšlení „před námi“ (tak, jako jsou „před námi“ intencionální předměty), tj. ve svém původním statutu nejsou „vně“ myšlení a „mimo“ ně, nýbrž jsou jakoby organizujícím programem pro výkon myšlení, tj. jsou něčím, co organizuje, strukturuje, formuje naše myšlenkové výkony tak, aby co nejpřesněji mířily – za nezbytné a velice významné asistence či spolupráce s příslušnými intencionálními předměty – k předmětům „reálným“, lépe řečeno ke skutečnostem (neboť ne všechny skutečnosti jsou pouhými „věcmi“, tj. res, na které poukazuje adejktivum „reálný“).

(Písek, 980826-2.)